

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи,
проведення практичних занять і
виконання письмових робіт
із навчальної дисципліни

**МІКРОЕКОНОМІКА, МАКРОЕКОНОМІКА
ТА МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА**

*(для магістрів денної та заочної форм навчання
спеціальності 073 – Менеджмент)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019**

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, практичних занять і виконання письмових робіт із навчальної дисципліни «Мікроекономіка, макроекономіка та міжнародна економіка» (для магістрів денної та заочної форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : В. П. Решетило, І. А. Островський, М. С. Наумов. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 55 с.

Укладачі : д-р екон. наук, проф. В. П. Решетило,
канд. екон. наук, доц. І. А. Островський,
канд. екон. наук, доц. М. С. Наумов

Рецензент

Н. В. Можайкіна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою економічної теорії та міжнародної економіки,
протокол № 10 від 23.06.2019.*

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Плани практичних занять за змістовими модулями та темами.....	5
ЗМ 1 Мікроекономіка.....	5
ЗМ 2 Макроекономіка.....	16
ЗМ 3 Міжнародна економіка.....	27
2 Методичні рекомендації до виконання та варіанти завдань контрольних робіт.....	37
3 Порядок і критерії оцінювання знань, умінь і навичок студента.....	51
Список рекомендованих джерел.....	53

ВСТУП

Дисципліна «Мікроекономіка, макроекономіка та міжнародна економіка» належить до тих дисциплін, що призначені забезпечити фундаментальну підготовку магістрів за спеціальністю 073 – Менеджмент (освітня програма Бізнес-адміністрування).

Метою цієї навчальної дисципліни є формування системи знань про механізми функціонування мікро- та макросистем, міжнародної економіки на базі сучасних економічних теорій, умов, форм, методів і основного інструментарію міжнародної економічної діяльності.

Завданнями дисципліни є набуття навичок використання мікро- та макроекономічного аналізу, розгляд базових моделей рівноваги економічних систем, вміння аналізувати й оцінювати світогосподарські явища і процеси у контексті національних інтересів України, сутність і тенденції інтернаціоналізації економіки, форми, методи, суб'єкти і рівні міжнародної економічної діяльності, принципи й середовище її розвитку, практика здійснення та механізмів регулювання;

В якості компетентності майбутні магістри отримують здатність досліджувати функціонування та розвиток економічних систем на мікро-, макро та міжнародному рівнях.

Результатами навчання мають стати знання наукових методів, що застосовуються для дослідження суб'єктів господарювання на мікро-, макро- та міжнародному рівнях економіки.

Виконуючи практичну частину змістових модулів, яка передбачає розв'язання задач і виконання тестових завдань із відповідними (логічними, аналітичними, графічними) поясненнями, студент отримає певні навички практичного використання набутих теоретичних знань.

Матеріали методичних вказівок скомпоновано відповідно до освітньо-професійної програми «Бізнес-адміністрування» і програми навчальної дисципліни.

Перший розділ даного видання передбачає плани практичних занять за змістовими модулями, що адекватні основним навчальним елементам навчальної дисципліни.

У другому розділі наведено типові задачі та їхнє розв'язання.

У третьому розділі подано тематику та методичні рекомендації до виконання контрольних робіт.

У четвертому розділі запропоновано порядок і критерії оцінювання знань, навичок і вмінь студентів, методику формування комплексної оцінки. У розділі представлено шкалу перерахування оцінок результатів навчання в різних системах. Далі подано основні джерела.

1 ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ Й НАВЧАЛЬНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ

Метою практичних занять є поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих тем дисципліни, які винесені на семінари. Крім цього, передбачається проведення комплексно-модульного контролю, тобто перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу кількох тем курсу.

На практичні заняття виносяться найважливіші й найскладніші питання дисципліни. Під час підготовки до практичних занять потрібно, передусім, прочитати конспект лекцій із відповідної теми, вивчити понятійний апарат і осягнути логіку навчального матеріалу. Далі доцільно звернутися до вивчення рекомендованих джерел відповідно до певної теми.

При використанні літературних джерел потрібно брати до уваги, що всі вони, здебільшого різняться за логічною побудовою навчального матеріалу, визначенням економічних категорій, аббревіатурами, теоретичними уподобаннями тощо. У зв'язку з цим доцільно віддати перевагу базовим підручникам і виданням кафедри економічної теорії (див. Список джерел).

ЗМ1 МІКРОЕКОНОМІКА

Структура змістового модуля

- Тема 1 Теорія поведінки споживача
- Тема 2 Аналіз попиту, пропонування та ринкової рівноваги
- Тема 3 Мікроекономічна модель підприємства
- Тема 4 Ринок досконалої конкуренції
- Тема 5 Монопольний ринок
- Тема 6 Ринок монополістичної конкуренції та олігополії

Тема 1 Теорія поведінки споживача

Питання теоретичної частини заняття

1. Методологічні засади мікроекономіки
2. Основні теорії споживчої поведінки
3. Особливості аналізу поведінки споживача
4. Сучасні особливості споживчої поведінки

Основні категорії

Блага. Виробничі можливості. Економічні ресурси. Мікроекономіка. Методологія. Бюджетна лінія. Бюджетне обмеження. Гранична корисність. Гранична норма заміщення (субституції). Другий закон Госсена. Ефект доходу. Ефект заміщення. Загальна (сукупна) корисність. Крива байдужості. Крива Енгеля. Крива Торнквіста. Лінія «дохід-споживання». Лінія «ціна-споживання». Перший закон Госсена. Потреба. Рівновага споживача (оптимальний вибір). Споживчий надлишок. Теорія міжчасового вибору. Функція корисності. Цінність блага.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Визначте ціни товарів А і В, складіть рівняння бюджетної лінії, якщо величина доходу $I = 100$ грошових одиниць, а графік бюджетної лінії подано на рисунку 1.1

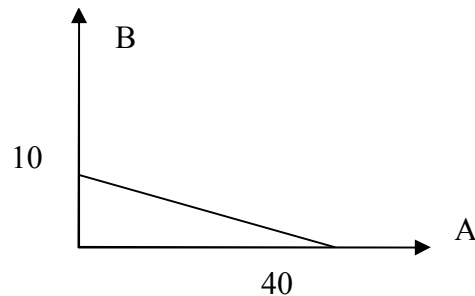

Рисунок 1.1 – Графік бюджетної лінії

Задача 2. Функція корисності має вигляд: $U = 2 - x - y$:

1. Визначити рівновагу споживача, якщо ціна товару Х дорівнює 1 грошова одиниця, а товару Y – 4 грошових одиниці.

2. Виходячи з впливу ефекту доходу й ефекту заміщення за Слуцьким і Хіксом, визначити зміни у споживанні, якщо ціна товару Х збільшилася до 4 грошових одиниць.

Задача 3. Споживач має намір витратити на купівлю товарів Х та Y 320 грошових одиниць. Ціни товарів відповідно становлять 16 і 8 грошових одиниць. Записати рівняння бюджетної лінії та зобразити її. Як зміниться положення бюджетної лінії та її рівняння, якщо ціни товарів зростуть на 10%?

Задача 4. Визначити надлишок споживача, використавши дані таблиці 1.1, якщо ціна товару становить 40 грошових одиниць.

Таблиця 1.1 – Дані для розрахунку надлишку споживача

Показник	Значення показника				
Кількість одиниць товару (шт.)	1	2	3	4	5
MU, виражена у грошових одиницях	100	80	60	40	20

Задача 5. Припустімо, що вам необхідно зробити вибір між товарами Х і Y, гранична корисність яких наведена в таблиці 1.2. Скільки одиниць кожного товару ви маєте придбати, щоб максимізувати корисність, якщо дохід становить 9 грошових одиниць, а ціни товарів: $p_X = 2$ грош. од., $p_Y = 1$ грош. од. Визначити оптимальну величину загальної корисності.

Таблиця 1.2 – Гранична корисність товарів Х і Y

Показник	Величина показника					
Одиниць товару Х	1	2	3	4	5	6
MU _X (ютілів)	10	8	6	4	3	2
Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6
MU _y (ютілів)	8	7	6	5	4	3

Питання для самопідготовки

1. Історія розвитку мікроекономіки.
2. Методологічні засади мікроекономіки.
3. Функція корисності, її властивості.
4. Кількісний (кардиналістський) підхід до визначення рівноваги споживача.
5. Особливості ординалістської теорії поведінки споживача.
6. Яким вимогам відповідає оптимальний споживчий вибір споживача ?
7. Проаналізуйте криві Енгеля та Торнквіста
8. Що економісти розуміють під ефектом заміни й ефектом доходу.
9. Наведіть випадки різного впливу ефектів заміни та доходу.
10. У чому полягає парадокс Гіффена?

Інтернет-завдання

За даними сайту Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua> таблично й графічно проілюструйте структуру споживання домогосподарств в Україні.

Тема 2 Аналіз попиту, пропозиції та ринкової рівноваги

Питання теоретичної частини заняття

1. Попит, закон попиту. Цінові та нецінові детермінанти попиту.
2. Пропозиція, закон пропозиції. Фактори пропозиції.
3. Ринкова рівновага, проблема її сталості.
4. Еластичність попиту і пропозиції.
5. Еластичність та її практичне прикладання.

Основні категорії

Абсолютна рівновага. Величина попиту. Величина пропозиції. Відносна рівновага. Гнучкість ціни. Еластичність попиту. Еластичність пропозиції. Закон попиту. Закон пропозиції. Крива попиту. Крива пропозиції. Павутиноподібна модель рівноваги. Перехресна цінова еластичність попиту. Попит. Пропозиція. Пряма цінова еластичність попиту. Рівновага. Рівновага стала. Ринкова пропозиція. Ринкова ціна. Функція попиту. Функція пропозиції.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 8 - p$; $Q_S = 2p - 5$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустімо, що на кожну одиницю товару введено адвалорний податок на продавця за ставкою 10 % від ціни. Визначити нові рівноважні ціну та обсяг, ціни бруто й нетто, загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній.

Задача 2. Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично: $Q_D = 7 - p$; $Q_S = 2p - 2$. Визначити параметри рівноваги на цьому ринку. Припустимо, що споживання товару субсидується з бюджету за ставкою 5 % від ціни. Визначити нові рівноважні ціну та обсяг, ціни брутто й нетто, загальну суму виплат з бюджету, частку виробника й споживача в ній.

Задача 3. Коефіцієнт еластичності попиту за ціною становить мінус 0,7, а за доходом 1,8. Передбачено, що у наступному році доходи зростуть на 8 %, а ціни на 5 %. Якою буде загальна зміна попиту на цей товар?

Задача 4. Індивідуальний попит трьох споживачів задано функціонально: $Q_{DA} = 5 - 0,1p$, $Q_{DB} = 4 - 0,1p$, $Q_{DC} = 3 - 0,1p$, де Q_D – обсяг попиту кожного із споживачів, p – ціна товару. Визначити ринковий попит таблично, графічно, аналітично.

Задача 5. Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично: $Q_D = 500 - p$; $Q_S = 2p - 100$. Визначити параметри рівноваги на цьому ринку. Обчислити цінову еластичність попиту і пропозиції у точці рівноваги.

Питання для самопідготовки

1. Подайте логічне й графічне пояснення впливу цінових та нецінових факторів на попит і його обсяг.
2. Поясніть дію закону пропозиції. Які фактори впливають на зміну пропозиції та зміну величини пропозиції?
3. У чому полягає проблема сталості ринкової рівноваги?
4. Поясніть вплив на стан рівноваги запровадження податків, дотацій. Подайте графічне й аналітичне пояснення.
5. Коефіцієнт еластичності попиту за ціною.
6. Еластичність попиту за доходом, її коефіцієнт.
7. Перехресна еластичність попиту, методика її розрахунку та значення.
8. Методики визначення ринкового попиту (аналітична, графічна, таблична).
9. Еластичність пропозиції: поняття та фактори.
10. Використання еластичності попиту і пропозиції.

Інтернет-завдання

За даними сайту Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua> таблично та графічно наведіть показники динаміки реальних доходів населення в Україні за 2001–2018 роки.

Тема 3 Мікроекономічна модель підприємства. Витрати і результати виробництва

Зміст теоретичної частини заняття

1. Фірма як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система.
2. Поняття та види виробничої функції.
3. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації.
4. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат виробництва.
5. Фактор часу в теорії витрат.
6. Ефект масштабу. Технологічна й економічна ефективність виробництва.

Основні категорії

Бухгалтерські витрати. Бухгалтерський прибуток. Виробнича функція. Виробництво. Витрати: загальні, середні, граничні. Витрати втрачених можливостей. Внутрішні та зовнішні витрати. Гранична норма технологічного заміщення. Граничний продукт ресурсу. Довгостроковий період. Економічна ефективність виробництва. Економічний прибуток. Економічні витрати. Ефект масштабу. Загальний продукт. Ізокванта. Ізокоста. Короткостроковий період. Мотивація. Технологічна ефективність виробництва. Фірма.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Фірма використовує під час виробництва своєї продукції тільки ручну працю. Доповнити таблицю 3.1 інформацією, якої не вистачає.

Таблиця 3.1 – Величини загального, середнього та граничного продуктів

L	TP_L	AP_L	MP_L
10	100		
11			21
12			23
13	175,5		
14			34,5
15		16	

Задача 2. Маємо виробничі функції: а) $TP = 2K^{0,7}L^{0,1}$; б) $TP = 3K^{0,6}L^{0,4}$; в) $TP = 0,7K^{0,6}L^{0,5}$. Прокоментуйте відповідні типи ефектів віддачі.

Задача 3. Визначте оптимальну комбінацію праці та капіталу на ізокванті $TP = K L = 96$ одиниць, якщо $P_L = 2$ грош. од., $P_K = 3$ грош. од. Як зміниться комбінація оптимальних величин, якщо $P_L = 8$ грош. од., $P_K = 3$ грош. од.?

Задача 4. Заповніть таблицю.

Таблиця 3.2 – Дані витрат фірми

Q	TC	FC	VC	ATC	MC	P	TR	MR
0		30						
1			25		25	90	90	
2	75						190	100
3			70		25	120		

Задача 5. Функція загальних витрат протягом короткострокового періоду має вигляд: $TC(Q) = 400 - 24Q + Q^2$. Знайдіть функції усіх середніх і граничних витрат, а також обсяг виробництва, що мінімізує суму загальних витрат.

Питання для самопідготовки

1. Що показує виробнича функція?
2. Сформулюйте закон спадної віддачі.
3. Надайте графічне пояснення закону спадної віддачі.
4. Поясніть поняття «норма технологічного заміщення».
5. Охарактеризуйте можливі конфігурації карт ізоквант.
6. Альтернативні витрати, їх структура.
7. Економічні та бухгалтерські витрати.
8. Графічно проаналізуйте загальні, постійні, змінні та граничні витрати.
9. Поясніть рівновагу виробника, її умови.
10. У чому полягають залежність і зв'язок між динамікою короткострокових та довгострокових витрат виробництва?

Інтернет-завдання

За даними мережі Інтернет наведіть статистичні дані щодо проблем енергоефективності в Україні та визначте основні напрямки їх подолання.

Тема 4 Ринок досконалої конкуренції

Зміст теоретичної частини заняття

1. Ринкові структури та кількісні методи їх оцінки.
2. Ознаки й умови досконалої конкуренції.
3. Конкурентна стратегія фірми у коротко- і довгостроковому періодах.
4. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Основні категорії

Досконала (чиста, абсолютна) конкуренція. Загальний дохід (виторг). Ізопрофіта. Індекс концентрації. Індекс Герфіндаля – Гіршмана. Індекс Лернера. Індекс Лінда. Конкуренція. Максимізація поточного прибутку. Оптимізація. Ринкова структура. Рівновага (оптимум) виробника. Середній дохід (виторг). Цінова стратегія фірми. Точка беззбитковості. Точка закриття.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Фірма функціонує в умовах досконалої конкуренції. Функція її загальних витрат має вигляд: $TC = 500 + 4Q + 0,25Q^2$. Визначити точку рівноваги фірми та максимальний прибуток, якщо ціна становить 84 грош. од.

Задача 2. На ринку певного товару функціонують три великі фірми, частки яких становлять відповідно $K_1 = 50\%$, $K_2 = 30\%$, $K_3 = 15\%$. Частки інших 97 фірм становить 5%. Визначити ступінь концентрації ринку, використавши індекс Герфіндаля – Гіршмана.

Задача 3. Визначити індекс Лінда:

а) для двох фірм, якщо їхні частки на ринку певного товару становлять: $K_1 = 40\%$, $K_2 = 30\%$;

б) для трьох фірм, якщо їхні частки на ринку певного товару становлять: $K_1 = 35\%$, $K_2 = 30\%$, $K_3 = 25\%$.

Задача 4. Фірма функціонує на ринку й має такі параметри: граничні витрати становлять 7,5 грош. од., ціна – 10 грош. од. Визначте індекс Лернера та коефіцієнт еластичності попиту на продукцію фірми.

Задача 5. Заповніть таблицю 4.1, визначивши відповідні величини.

Таблиця 4.1 – Показники діяльності чисто конкурентних фірм

Фірма	P	MR	TR	Q	TC	MC	ATC	AVC	PR
A	4			2 000	7 400	2,9		3,2	
B	5,9			10 000		5,9	4,7	4,2	
C			40 000	4 000		10	10	8,7	
D		25		100	3 500	26	35	23,9	

На підставі отриманих результатів, виберіть для кожної фірми одну з таких рекомендацій, що дасть змогу оптимізувати її діяльність:

1. Збільшити обсяг випуску.
2. Зменшити обсяг випуску.
3. Припинити виробництво.

Питання для самопідготовки

1. Охарактеризуйте основні принципи класифікації ринкових структур.
2. Поясніть сутність і методику обчислення індексів концентрації, Герфіндаля – Гіршмана, Лернера, Лінда.
3. У чому полягає розбіжність понять «конкуренція» і «суперництво»?
4. Які передумови та ознаки ринку досконалої конкуренції?
5. Який вигляд мають графіки попиту для окремої конкурентної фірми та графік ринкового попиту за чистої конкуренції?
6. Графічне зображення залежності між TR , AR , MR .
7. Аналітичний вигляд визначення рівня виробництва, за яким фірма отримує максимальний прибуток протягом короткострокового періоду.

8. Графічний вигляд визначення рівня виробництва, за яким фірма отримує максимальний прибуток протягом короткострокового періоду.
9. Умови, аналітичний та графічний вигляд довгострокової рівноваги.
10. Співвідношення чистої конкуренції та економічної ефективності.

Інтернет-завдання

За даними мережі Інтернет наведіть статистичні дані щодо кількості малих і середніх підприємств в Україні за 2001–2018 роки.

Тема 5 Монопольний ринок

Зміст теоретичної частини заняття

1. Основні ознаки чистої (досконалої, абсолютно) монополії. Поняття монопольної влади.
2. Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах.
3. Сутність і види цінової дискримінації.
4. Економічні наслідки монополізму.
5. Антимонопольна політика та її сучасні особливості.

Основні категорії

Двобічна монополія. Двоставкові тарифи. Збут супутніх продуктів. Монополія. Монопольна ціна. Монопольна влада. Монопсонія. Природна монополія. Трикутники Харбергера. Умови максимізації прибутку на ринку чистої монополії. Цінова дискримінація 1, 2, 3 ступенів. Ціноутворення пікових навантажень.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Заповніть таблицю і визначить, який обсяг виробництва вибере фірма-монополіст до і після застосування цінової дискримінації 1 ступеня (табл. 5.1)

Таблиця 5.1 – Дані для розрахунків

Q	P	TC	ATC	MC	TR	MR	PR	TR_d	PR_d
1	4	4							
2	3	5							
3	2	9							
4	1	16							

Задача 2. Зворотна функція попиту $P = 625 - 5Q$, функція витрат $TC = 100Q - 10Q^2 + Q^3$. Визначте:

1. Рівноважні ціну, обсяг виробництва і прибуток, що отримує монополія.
2. Як зміниться ситуація, якщо постійні витрати зростуть до 50 грошових одиниць?

Задача 3. Фірма функціонує на монопольному ринку та має зворотну функцію попиту $P = 100 - Q$ та функцію загальних витрат $TC = 10 + Q^2$. Визначте рівновагу протягом короткострокового періоду за умов монополії та на ринку досконалої конкуренції. Прокоментуйте отримані результати.

Задача 4. Функція загальних витрат монополіста $TC = 100 \cdot Q$, а функція попиту $P = 1\,000 - Q$. Визначте прибуток монополіста за умови, що він здатен здійснювати цінову дискримінацію.

Задача 5. Фірма на ринку чистої монополії виробляє 40 одиниць продукції й продає їх за ціною 200 грошових одиниць. Після підвищення ціни на 20 % обсяг попиту скоротився на 40 %. Розрахуйте прибуток фірми, рівень монопольної влади та збитки від монополізації, якщо середні витрати на виробництво 40 одиниць продукції становлять 160 грошових одиниць, а параметри конкурентної рівноваги на ринку такі: ціна 100 грошових одиниць та обсяг 100 одиниць продукції.

Питання для самопідготовки

1. Основні ознаки чистої монополії.
2. Що дозволяє фірмі-монополісту маніпулювати цінами й обсягом продажу?
3. Оптимум монополії упродовж коротко- й довгострокового періодів. Логічне та графічне пояснення.
4. Проаналізуйте неефективність монополії за допомогою трикутників Харбергера і моделі Лейбенстайна.
5. Три ступеня цінової дискримінації: умови та специфіка.
6. У чому полягає застосування двоставкових тарифів?
7. Використання монопольного ціноутворення під час пікових навантажень.
8. Збут супутніх продуктів і практика монопольного ціноутворення.
9. Охарактеризуйте особливості моносонії, двобічної та природної монополії.
10. Наскільки ефективним є монопольний ринок?

Інтернет-завдання

За даними мережі Інтернет наведіть статистичні дані щодо діяльності природних монополій в Україні.

Тема 6 Ринок монополістичної конкуренції та олігополії

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність та основні риси монополістичної конкуренції.
2. Ринкова поведінка монополістичного конкурента у короткостроковому періоді та довгострокового періодах.
3. Олігополія, її сутність та основні ознаки.
4. Основні моделі олігопольної поведінки.
5. Ефективність монополістичної конкуренції та олігополії.

Основні категорії

Вертикальна диференціація. Горизонтальна диференціація. Диверсифікація. Диференціація продукції та цін. Дуополія. Еластичність попиту за витратами на рекламу. Індекс Ротшильда. Індивідуальна крива попиту за умов монополістичної конкуренції. Квазіконкурентна поведінка. Кооперативні та некооперативні ігри. «Ламана» крива попиту. Лідерство за цінами. Максимізація поточного прибутку. Модель домінантної фірми. Модель Курно. Модель Бертрана. Модель дуополії з диференційованою продукцією. Модель Чемберліна. Модель Штакельберга (лідерство за обсягами). Модель ціноутворення «витрати плюс». Монополістична конкуренція. Нецінова конкуренція. Олігополія. Олігопсонія. Парадокс Бертрана. Платіжна матриця. Реклама. Рівновага за умов монополістичної конкуренції протягом довгострокового періоду. Рівновага за умов монополістичної конкуренції протягом короткострокового періоду. Рівновага Неша. Теорія ігор. Функція реакції. Хижацьке ціноутворення. Цінова війна. X-неефективність.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Крива ринкового попиту для дуополії Бертрана описується рівнянням: $P = 10 - Q$. Фірми мають сталі граничні витрати: $MC = 2$. Визначте:

1. Рівноважну ціну та обсяг виробництва кожної з фірм.
2. Величину економічного прибутку фірм.

Задача 2. На ринку функціонують три фірми, об'єднані в картель, функції пропозиції яких мають вигляд: $Q_{S1} = P - 8$; $Q_{S2} = 1,5P - 12$; $Q_{S3} = 3P - 24$. Функція попиту на продукцію галузі має вигляд: $Q_D = 20 - P$. Визначте:

1. Оптимальний обсяг випуску картелю та ціну продукції.
2. Обсяги випуску учасників картелю, якщо виробничі квоти для кожної з фірм становлять відповідно 2 : 5 : 4.

Задача 3. Фірма функціонує за умов монополістичної конкуренції. У межах значень обсягу випуску (Q), середні витрати довгострокового періоду можуть бути відображені у вигляді функції $LAC(Q) = \frac{10}{Q} + 20 + 2Q$, де Q – обсяг виробництва. Коефіцієнт еластичності попиту на продукцію фірми за ціною дорівнює мінус 5. Визначити обсяг продажу й ціну продажу фірми у стані довгострокової рівноваги.

Задача 4. Фірма функціонує на ринку монополістичної конкуренції. Граничний дохід фірми заданий формулою: $MR = 20 - 2Q$, а її граничні витрати протягом довгострокового періоду (на зростаючому відрізку) – формулою $MC = 3Q - 10$. Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат (LAC) дорівнює 11, то який надлишок виробничих потужностей у цієї фірми?

Задача 5. У таблиці 6.1 наведено результати аналізу попиту на ринку та загального доходу після зміни ціни на продукцію фірми та її витрати на

рекламу. Розрахуйте еластичність попиту за витратами на рекламу для кожного варіанта.

Таблиця 6.1 – Еластичність попиту та динаміка загального доходу

Варіанти	ΔP (%)	ΔQ (%)	TR (грош. од.)	A (грош. од.)
A	-10	20	1 500	120
B	-5	15	1 800	270
C	5	-5	2 000	600
D	10	-15	1 500	150

Питання для самопідготовки

1. Характеристика олігополії з урахуванням ринкової поведінки (домінантна фірма, обмежена олігополія).
2. Поясніть відносну стабільність цін на олігополістичному ринку за допомогою «ламаної» кривої попиту.
3. Охарактеризуйте олігополію, засновану на таємній змові.
4. Модель цінової поведінки олігополії за принципом «витрати плюс». Які переваги має цей метод для фірм, які виробляють різноманітну продукцію?
5. Використання теорії ігор у теорії олігополії.
6. Що таке диференціація продукту в умовах монополістичної конкуренції?
7. Роль реклами для диференціації продукту.
8. Як поводить себе фірма за умов монополістичної конкуренції протягом короткострокового періоду? Логічне й графічне пояснення.
9. Механізм визначення фірмою оптимального обсягу виробництва на ринку монополістичної конкуренції протягом довгострокового періоду.
10. Стан стійкої довгострокової рівноваги за монополістичної конкуренції.

Інтернет-завдання

За даними мережі Інтернет наведіть статистичні дані щодо діяльності олігополій в Україні.

ЗМ 2 МАКРОЕКОНОМІКА

Структура змістового модуля

- Тема 7 Макроекономічні показники в системі національних рахунків
- Тема 8 Макроекономічна нестабільність. Безробіття та інфляція
- Тема 9 Сукупний попит і сукупне пропонування
- Тема 10 Споживання, заощадження та інвестиції. Моделі макрорівноваги
- Тема 11 Монетарна та фіскальна макроекономічна політика
- Тема 12 Зовнішньоекономічна політика
- Тема 13 Економічне зростання

Тема 7 Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Зміст теоретичної частини заняття

1. Особливості системи національних рахунків СНР-2008
2. Сутність і методи обчислювання ВВП.
3. Методика обчислювання похідних показників ВВП.
4. Номінальний і реальний ВВП. Показники динаміки ВВП.
5. Макроекономічні показники поза СНР.

Основні категорії

Агреговані показники. Валова додана вартість. Валове нагромадження. Валове споживання. Валовий випуск. Валовий внутрішній продукт. Валовий національний дохід. Валовий національний наявний дохід. Виробничий, розподільчий методи розрахунку ВВП та метод кінцевого використання. Економічні ресурси. Дефлятор ВВП. Змішана економіка. Індекс економічної свободи. Індекс конкурентоспроможності. Індeksi Ласпейреса, Пааше й Фішера. Індекс розвитку людського потенціалу (людського розвитку). Макроекономіка. Номінальний ВВП. Особистий дохід. Особистий дохід після оподаткування. Реальний ВВП. Субсидії. Трансфертні платежі. Чистий ВВП. Чистий економічний добробут (ЧЕД). Чистий експорт.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Розрахуйте номінальний і реальний ВВП, валовий національний дохід (ВНД) і валовий національний наявний дохід (ВННД), якщо надано такі показники (млрд грош. од.): валове споживання – 100, валові валове нагромадження – 45, імпорт – 15, експорт – 10, чисті первинні зовнішні доходи – 20, чисті зовнішні трансферти – 5, зростання цін за рік – 25 %.

Задача 2. Номінальний валовий внутрішній продукт країни становить 420 млн грош. од., поточні ціни зросли на 6 %. Визначити дефлятор ВВП, величину реального ВВП; абсолютний приріст та темпи приросту ВВП, якщо $ВВП_{t-1}$ становив 409,5 млн грош. од.

Задача 3. Визначити величини ВНД і ВНРД, якщо факторні доходи резидентів за кордоном – 200 млрд грош. од., трансферти резидентів нерезидентам – 100 млрд грош. од., ВВП країни – 500 млрд грош. од., факторні доходи нерезидентів у країні – 250 млрд грош. од., трансферти нерезидентів резидентам – 90 млрд грош. од.

Задача 4. За даними таблиці 7.1 розрахуйте і прокоментуйте індекси Ласпейреса, Пааше і Фішера, якщо економіку країни складають галузі А, В і С, ціни базисного 2017 і поточного 2018 рр. завдано в грош. од., а відповідні фізичні обсяги – в од.

Таблиця 7.1 – Дані для розрахунків

Рік	А		В		С	
	Р	Q	Р	Q	Р	Q
2017	155	14	74	13	111	23
2018	165	15	72	9	115	22

Задача 5. Дефлятор поточного року – 2,1, дефлятор попереднього року – 1,2. Визначте рівень інфляції даного року та кількість років, які необхідні задля подвоєння інфляції. Обчислити дефлятор ВВП, коли відомо, що валовий продукт в поточних цінах становить 500 млрд грош. од., а валовий продукт в базисних цінах дорівнює 480 млрд грош. од. Визначте величину абсолютного приросту ВВП та темпи його зростання.

Питання для самопідготовки

1. Які особливості СНР-2008 Вам відомі?
2. Охарактеризуйте особливості трьох методів розрахунку ВВП.
3. У чому зміст валових споживання та нагромадження?
4. Проілюструйте співвідношення валової, проміжної, кінцевої продукції і доданої вартості.
5. Кого відносять до резидентів або нерезидентів країни?
6. Коли чистий експорт є від'ємною величиною?
7. У чому відмінність між номінальним і реальним ВВП?
8. Які недоліки має ВВП?
9. У чому полягають категорії «інфлювання» і «дефлювання»?
10. Які місця посідає Україна за індексами людського розвитку, конкурентоспроможності та економічної свободи?

Інтернет-завдання

За даними мережі Інтернет наведіть динаміку місць України за п'ятьма міжнародними індексами за 2001–2018 рр.

Тема 8 Макроекономічна нестабільність. Безробіття та інфляція

Зміст теоретичної частини заняття

1. Безробіття: поняття, причини виникнення та види
2. Наслідки безробіття. Державне регулювання зайнятості
3. Поняття інфляції. Циклічна природа інфляції
4. Наслідки інфляції. Інфляційний податок
5. Антиінфляційна політика: форми та методи
6. Взаємозв'язок інфляції та безробіття. Крива Філіпса

Основні категорії

Антиінфляційна політика. Безробіття. Гіперінфляція. Дефляція. Економічно активне населення. Зайнятість. Закон А. Оукена. Інституціональне безробіття. Інфляційне таргетування. Інфляційний податок. Інфляція. Інфляція попиту. Інфляція пропозиції (витрат). Крива Філіпса. Крива Фелпса. Попит на робочу силу. Потенційний ВВП. Природний рівень безробіття. Пропозиція робочої сили. Ринок праці. Рівень безробіття. Рівень зайнятості. Рівень Прихована, галопуюча, помірна інфляція повної зайнятості. Рівновага на ринку праці. Сеньйораж. Структурне, фрикційне і циклічне безробіття.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Населення складає 80 млн осіб, 14 млн осіб – діти до 16 років, 20 млн осіб вибули зі складу робочої сили, безробітні становлять 24 млн осіб. Розрахувати: величину робочої сили; рівень безробіття; рівень зайнятості.

Задача 2. Розрахуйте рівні безробіття, зайнятості, повної зайнятості, природний рівень безробіття, реальний ВВП, відставання реального ВВП від потенційного, величину потенційного ВВП, якщо надано такі показники: кількість безробітних – 0,8 млн осіб, зокрема: фрикційно безробітних – 0,2 млн осіб, циклічно безробітних – 0,4 млн осіб; номінальний ВВП – 4 млрд грош. од.; дефлятор – 2,0; кількість зареєстрованої робочої сили – 8 млн осіб.

Задача 3. Номінальний ВВП країни становить 20 млрд грош. од., ціни зросли на 10 %, фактичний рівень безробіття становить 12 %. Визначте дефлятор, величину реального ВВП. Використовуючи закон Оукена, розрахуйте відставання фактичного ВВП від потенційного якщо природний рівень безробіття становить 7 %.

Задача 4. Обчислити дефлятор ВВП, коли відомо, що валовий продукт у поточних цінах складає 500 млрд грош. од., а валовий продукт у базисних цінах дорівнює 480 млрд грош. од.

Задача 5. Визначити величину інфляційного податку при рівні цін поточного року 1,2 і грошовій масі 4 млрд грош. од., якщо рівень цін попереднього року становив 1,0.

Задача 6. Власник капіталу (20 000 грошових одиниць) вирішує питання:

зберігати далі чи витратити свої заощадження. Якщо вкласти гроші в банк, то через рік можна отримати 22 000 грн. од. Інфляція становить 14 %. Чому будуть дорівнювати номінальна та реальна процентні ставки? Щоб ви порадили власникові капіталу, обґрунтуйте свою пораду. Яким чином вплине на вашу пораду збільшення номінальної ставки до 15 % при незмінності решти умов?

Питання для самопідготовки

1. Що таке ринок праці, які функції він виконує ?
2. Що таке інституціональне та не інституціональне населення?
3. У чому відмінності в розрахунку рівня зайнятості в Україні та за методологією МОП?
4. Що таке безробіття, як визначається рівень безробіття?
5. Назвіть основні види безробіття, дайте визначення повної зайнятості?
6. Дайте визначення інфляції.
7. У чому відмінність між інфляцією попиту й інфляцією витрат?
8. Хто програє, а хто виграє в економіці від інфляції?
9. У чому полягають основні напрями антиінфляційної політики?
10. Проаналізуйте особливості кривих Філіпса й Фелпса.

Інтернет-завдання

За даними державної служби статистики України дослідіть динаміку безробіття за 2001–2018 роки. Проілюструйте таблично і графічно.

Тема 9 Сукупний попит і сукупне пропонування

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сукупний попит та його структура.
2. Чинники сукупного попиту.
3. Сукупна пропозиція та її чинники.
4. Модель AD-AS як базова модель макроекономічної рівноваги.

Основні категорії

Сукупний попит (AD). Основні складники сукупного попиту. Крива сукупного попиту: короткострокова, довгострокова. Сукупна пропозиція (AS). Крива сукупної пропозиції. Кейнсіанський, класичний і проміжний відрізки кривої AS. Цінові та нецінові фактори сукупних попиту та пропозиції. Макроекономічна рівновага. Модель «витрати-випуск».

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. За даними таблиці 9.1 побудуйте криві AS, AD, AD₁, AD₂ і

визначте рівноважний обсяг виробництва в кожній із економічних ситуацій. Які фактори впливають на зміщення кривої сукупного попиту?

Таблиця 9.1 – Дані для розрахунків

Рівень цін (%)	AS	AD	AD ₁	AD ₂
250	2 000	1 400	1 900	400
225	2 000	1 500	2 000	500
200	1 900	1 600	2 100	600
175	1 700	1 700	2 200	700
150	1 400	1 800	2 300	800

Задача 2. Побудуйте модель «AD – AS» і визначте графічним методом рівноважний обсяг реального ВВП і рівень цін, якщо динаміка сукупного попиту та сукупної пропозиції представлена даними таблиці 9.2.

Таблиця 9.2 – Дані для розрахунків

Y	500	1 000	1 500	2 000	2 500	3 000
AD	1,4	1,0	0,7	0,5	0,3	0,28
AS	0,45	0,76	1,11	1,52	1,98	2,5

Питання для самопідготовки

1. Чим сукупний попит відрізняється від ринкового попиту?
2. Які функціональні зв'язки показує крива сукупного попиту?
3. Які ефекти підсилюють дію закону сукупного попиту?
4. Охарактеризуйте основні складники сукупного попиту.
5. Дайте визначення сукупної пропозиції.
6. Позичку якої економічної школи відображає горизонтальний відрізок кривої сукупної пропозиції?
7. Позичку якої економічної школи відображає вертикальний відрізок кривої сукупної пропозиції?
8. Які нецінові фактори впливають на сукупну пропозицію?
9. У чому сутність моделі макроекономічної рівноваги AD-AS?
10. Що таке «ефект храповика», чому він повинен враховуватись при проведенні макроекономічної політики?

Інтернет-завдання

За даними державної служби статистики України дослідіть динаміку сукупного попиту і сукупної пропозиції за 2001–2018 роки. Подайте матеріали таблічно та графічно.

Тема 10 Споживання, заощадження та інвестиції. Моделі макrorівноваги

Зміст теоретичної частини заняття

1. Доходи домогосподарств і приватне споживання.
2. Споживання та заощадження в макроекономічних теоріях.
3. Макроекономічна сутність інвестицій.

4. Модель «заощадження-інвестиції» і макроекономічна рівновага.
5. Сукупні витрати й рівноважний ВВП.

Основні категорії

Автономне споживання. Автономні інвестиції. Амортизація. Валові інвестиції. Гранична схильність до споживання. Гранична схильність до заощаджень. Заощадження. Інвестиції. Інфляційний розрив. Кейнсіанська функція інвестицій. Метод «вилучення – ін'єкції». Метод «витрати – випуск». Модель простого акселератора. Мультиплікатор витрат. Незаплановані інвестиції у товарні запаси. Неокласична функція інвестицій. Особистий дохід. Особистий наявний дохід. Проста інвестиційна функція. Прецесійний розрив. Рівноважний ВВП. Середня схильність до заощадження. Середня схильність до споживання. Споживання. Сукупні витрати. Функція заощадження. Функція споживання. Чисті заощадження підприємств. Чисті інвестиції.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Заповнити таблицю, визначивши відповідні показники. Складіть рівняння споживання і заощадження.

Таблиця 10.1 – Дані для розрахунків

<i>Y</i>	<i>C</i>	<i>S</i>	<i>APC</i>	<i>APS</i>	<i>MPC</i>	<i>MPS</i>
0		-30				
70		0				
140		30				
220		60				

Задача 2. Номінальна відсоткова ставка $r = 10\%$, темп інфляції $= 3\%$. За цих умов економіка пропонує два інвестиційні проекти, які різняться вартістю та нормою прибутку: 1) 100 тис. грош. од., 20% ; 2) 400 тис. грош. од., 10% . Обчисліть інвестиційний попит.

Задача 3. Інвестиційний проект має дворічний цикл життя, а вартість його капітального майна дорівнює 1 000 грош. од. При цьому очікуваний прибуток від його реалізації становить у першому році 500 грош. од., у другому – 400 грош. од. Обчисліть граничну ефективність індивідуального капіталу.

Задача 4. Визначте величину прецесійного розриву, якщо реальний ВВП – 1 000 грош. од., потенційний ВВП – 1 200 грош. од., гранична схильність до заощаджень – 0,25.

Задача 5. Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд: $C = 20 + 0,6Y$; $I = 20$. Визначите рівноважний ВВП (Y) за методами «витрати – випуск» і «вилучення – ін'єкції».

Питання для самопідготовки

1. Проаналізуйте рівняння кейнсіанської функції споживання.
2. У чому полягає сутність мультиплікативного ефекту?
3. Який інструментарій використовує Кейнс для аналізу споживання?
4. Розкрийте сутність теорій міжчасового вибору споживача І. Фішера, життєвого циклу Ф. Модільяні перманентного доходу М. Фрідмена.
5. Охарактеризуйте напрями впливу інвестицій на економіку.
6. У чому полягає сутність кейнсіанської та неокласичної функцій інвестицій?
7. Розкрийте механізм урівноваження заощаджень з інвестиціями на основі кейнсіанської та неокласичної теорій.
8. За яких умов у реальному економічному кругообігу забезпечується рівновага?
9. За яких умов досягається рівноважний ВВП у моделі «витрати – випуск» («кейнсіанський хрест») і «вилучення – ін'єкції»?
10. Дайте визначення та розкрийте сутність прецесійного та інфляційного розривів у економіці.

Інтернет-завдання

За даними Державної служби статистики України дослідіть динаміку співвідношення поділу наявних доходів домогосподарств на поточне споживання і заощадження за 2001–2018 роки.

Тема 11 Монетарна та фіскальна макроекономічна політика

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність, функції та інструменти державного регулювання економіки.
2. Фіскальна політика держави.
3. Монетарна політика.
4. Товарний ринок і крива IS.
5. Грошовий ринок і крива LM.
6. Фіскальна і монетарна політика у моделі «IS – LM».

Основні категорії

Автоматичний (вмонтований) стабілізатор. Грошово-кредитна політика. Державне регулювання економіки. Економічна політика. Змішана економіка. Дискреційна фіскальна політика. Крива Лаффера. Мультиплікатор державних витрат. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Мультиплікатор податків. Недискреційна фіскальна політика. Облікова процентна ставка. Операції на відкритому ринку. Політика «дешевих грошей» (монетарна експансія). Політика «дорогих грошей» (монетарна рестрикція). Фіскальна політика.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Визначити простий мультиплікатор державних витрат і величину зміни в державних витратах, яка забезпечує досягнення рівноважного ВВП, якщо: ВВП фактичний 70 млрд грош. од., ВВП рівноважний 65 млрд грош. од., гранична схильність до заощадження 0,4.

Задача 2. Визначити простий мультиплікатор інвестиційних витрат і величину зміни в інвестиційних витратах, яка забезпечує досягнення рівноважного ВВП, якщо: ВВП фактичний 52 млрд грош. од., ВВП рівноважний 53 млрд грош. од., гранична схильність до заощадження 0,4.

Задача 3. Визначити простий мультиплікатор податків і величину зміни в податкових надходженнях, які забезпечують досягнення рівноважного ВВП, якщо: ВВП фактичний 56 млрд грош. од., ВВП рівноважний 58 млрд грош. од., гранична схильність до споживання 0,75.

Задача 4. Фактичний ВВП становить 200 млрд грош. од., рівноважний – 240 млрд грош. од. Гранична схильність до заощадження – 0,4. Середня податкова ставка 15 %. Визначити: прості мультиплікатори податків і витрат та величини зміни податкових надходжень й державних витрат, що забезпечать досягнення рівноважного ВВП. Визначити складні мультиплікатори податків та витрат та порівняйте їх значення з відповідними простими мультиплікаторами.

Задача 5. Визначити фактичне, потенційне та циклічне сальдо державного бюджету, якщо реальний ВВП становить 2 015 млрд грош. од., потенційний ВВП – 2 016 млрд грош. од., державні витрати – 620 млрд грош. од., середня податкова ставка – 0,3.

Питання для самопідготовки

1. Обґрунтуйте роль держави в економічному кругообігу, проаналізуйте її основні функції.
2. Охарактеризуйте завдання та інструментарій макроекономічної політики.
3. У чому полягають розбіжності між кейнсіанською та неокласичними теоріями в поглядах на економічну роль держави?
4. Назвіть інструменти дискреційної фіскальної політики. Які закономірності відображає крива Лаффера?
5. У чому полягає суть мультиплікатора збалансованого бюджету? Як взаємодіють між собою мультиплікатор податків і мультиплікатор державних витрат?
6. Розкрийте механізм автоматичних стабілізаторів.
7. Чому центральний банк як основний інструмент грошово-кредитної політики застосовує операції на відкритому ринку, а не зміну резервних вимог або облікової ставки? Чим відрізняється вплив кожного з цих інструментів на окремий комерційний банк; на систему комерційних банків у цілому; на пропозицію грошей?

8. Поясніть, чому центральний банк не в змозі стабілізувати процентні ставки і грошову масу в економіці одночасно? Як форма кривої попиту на гроші впливає на ефективність грошово-кредитної політики?

9. Опишіть передатний механізм грошово-кредитної політики. У чому полягають відмінності між кейнсіанською та монетаристською трактовками передатного механізму?

10. Головні завдання сучасної макроекономічної політики України.

Інтернет-завдання

За даними Державної служби статистики України дослідіть динаміку дефіциту Державного бюджету і державного боргу України за 2001–2018 роки.

Тема 12 Зовнішньоекономічна політика

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність, основні форми й механізм зовнішньоекономічної діяльності.
2. Валютно-фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності.
3. Поняття та структура платіжного балансу
4. Рівноважний обсяг виробництва у відкритій економіці.
5. Модель Манделла-Флемінга для малої відкритої економіки.

Основні категорії

Валютне котирування. Валютний курс. Експорт. Зовнішньоекономічна діяльність. Зовнішня торгівля. Золотовалютні резерви. Імпорт. Крос-котирування. Мито. Модель Манделла – Флемінга. Номінальний валютний курс. Обернене котирування. Плаваючий валютний курс. Платіжний баланс. Протекціонізм. Пряме котирування. Реальний валютний курс. Торговельний баланс. Фіксований валютний курс.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. У країні позитивне сальдо торговельного балансу за рік становить 25 тис. грош. од. Відомо, що вартість імпорту на 20 % менша від вартості експорту. Визначити: обсяг експорту й імпорту країни.

Задача 2. Визначте і прокоментуйте величину граничної схильності до імпорту, якщо при середній податковій ставці 20 % маємо наступні дані таблиці 12.1 за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.).

Таблиця 12.1 – Дані для розрахунків

	2007	2008
ВВП (Y)	200	280
Імпорт (Im)	12	16

Задача 3. Розрахуйте і прокоментуйте величину мультиплікатора витрат у відкритій економіці, якщо гранична схильність до заощадження 0,2, ставка оподаткування 10 %, приріст імпорту 20 млн грош. од., приріст ВВП 100 млн грош. од.

Задача 4. Розрахуйте і прокоментуйте величину реального валютного курсу гривні і ларі (пряме котирування), якщо номінальний курс $e_n = 1 : 8$; зростання цін в Україні склало 8 %, а в Грузії 6 %.

Питання для самопідготовки

1. Що таке зовнішньоекономічна діяльність, яка її структура?
2. Назвіть основні складники платіжного балансу?
3. У чому особливості формування платіжного балансу різних країн?
4. Що таке валютний курс, які фактори його визначають?
5. Дайте визначення валютно-фінансового механізму та його складових.
6. Запишіть функцію чистого експорту і за допомогою графіка поясніть вплив окремих чинників на чистий експорт.
7. Розкрийте властивості моделі Манделла – Флемінга та роль світової процентної ставки в міжнародній міграції капіталу.
8. Проаналізуйте графічно результати впливу фіскальної, монетарної та торговельної політики на доход і валютний курс в умовах фіксованого курсоутворення.
9. Продемонструйте графічно мультиплікативний вплив чистого експорту на ВВП, запишіть і поясніть мультиплікатор витрат у відкритій економіці.
10. Зробіть порівняльний аналіз основних теорій зовнішньої торгівлі і висловіть свою думку щодо переваг України відносно її торговельних партнерів.

Інтернет-завдання

За даними Державної служби статистики України дослідіть динаміку сальдо торговельного балансу України за 2001–2018 роки.

Тема 13 Економічне зростання

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність, типи та вимір економічної динаміки.
2. Кейнсіанські моделі економічного зростання.
3. Неокласичні моделі економічного зростання.
4. Модель мультиплікатора-акселератора.

Основні категорії

Економічне зростання. Економічні цикли. Екстенсивне економічне зростання. Джерела економічного зростання. Залишок Солоу. «Золоте правило нагромадження». Інтенсивне економічне зростання. Капіталоозброєність. Модель мультиплікатора-акселератора. Модель Домара – Харрода. Модель Солоу.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. У 2011 р. ВВП країни склав 200 млрд грош. од, а чисельність населення – 40 млн осіб. У 2012 р. величина ВВП становила 210 млрд грош. од. при збільшенні населення на 2 %. Визначте темпи зростання і приросту ВВП, а також ВВП на душу населення.

Задача 2. Темпи приросту ВВП, капіталу і праці склали відповідно 7 %, 12 % і 3 %, а частка капіталу в сумі витрат становить 40 %. Обчислити залишок Солоу.

Задача 3. Величина ВВП країни становить 10 млрд грош. од, кількість зайнятих – 2 млн осіб, норма амортизації – 6 %, вартість капіталу – 25 млрд дол. Обчислити норму заощаджень S , за якою забезпечується стійкий рівень капіталоозброєності.

Задача 4. При величині ВВП 100 млрд грош. од. кількість зайнятих складає 10 млн осіб, норма амортизації – 13 %, норма заощаджень – 15 %, приріст населення – 2 %. Обчислити капіталоозброєність k за якою забезпечується критична величина інвестицій.

Задача 5. Використовуючи модель Домара – Харрода, визначте темп приросту ВВП, якщо норма заощаджень складає 20 %, а капіталомісткість продукту (відношення приросту капіталу до приросту продукту) дорівнює 2,5.

Питання для самопідготовки

1. Що таке економічне зростання, в яких формах воно може відбуватися?

2. Прокоментуйте співвідношення категорій «розширене відтворення», «економічне зростання», «економічний розвиток».

3. Проаналізуйте основні показники економічного зростання. Як відображає рух кривої виробничих можливостей економіки динаміку зростання?

4. Поясніть сутність неокейнсіанського підходу щодо впливу різних факторів на економічне зростання. Назвіть елементи моделі Домара – Харрода, за якими визначається зростання.

5. Охарактеризуйте особливості неокласичних підходів до проблеми економічного зростання.

6. Які передумови моделі Солоу? Поясніть, як впливають на капіталоозброєність окремі фактори (нагромадження капіталу, приріст населення, технічний прогрес).

7. Які висновки випливають із моделі Солоу?

8. Дайте визначення економічного циклу й охарактеризуйте його окремі фази.

9. Розкрийте теорії, які пояснюють причини циклічних коливань в економіці.

10. Проаналізуйте динаміку економічного зростання України за роки незалежності.

Інтернет-завдання

За даними Державної служби статистики України дослідіть динаміку ВВП за 2001–2018 роки у гривневому і доларовому еквівалентах.

ЗМ 3 МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Структура змістового модуля

Тема 14 Міжнародна економічна система

Тема 15 Міжнародна торгівля

Тема 16 Міжнародні інвестиції та міжнародний кредит

Тема 17 Міжнародна трудова міграція

Тема 18 Світова валютна система. Міжнародні розрахунки і платіжний баланс

Тема 19 Міжнародна економічна інтеграція

Тема 20 Глобалізація і міжнародна економічна політика України

Тема 14 Міжнародна економічна система

Зміст теоретичної частини заняття

1. Основні етапи еволюції та становлення міжнародної економічної системи.
2. Система міжнародного поділу праці – передумова становлення економічної системи.
3. Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності.
4. Основні напрями міжнародної економічної діяльності.

Основні категорії

Внутрішній ринок. Глобалізація економіки. Інституційна одиниця. Інтернаціоналізація виробництва. Міжнародна економіка. Міжнародна кооперація. Міжнародна спеціалізація. Міжнародний поділ праці. Міжнародний поділ факторів виробництва. Міжнародний ринок. Міжнародні економічні відносини (МЕВ). Національний ринок. Світове господарство. Світовий ринок. Середовище розвитку міжнародної економічної діяльності (природно-географічне, економічне, соціально-культурне, політичне-правове). Суспільний поділ праці.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Величина експорту країни становить 12 млрд дол, із них експорт товарів групи X дорівнюється 5 млрд дол. Цифра загальносвітового експорту досягла 150 млрд дол. при світовому експорті товарів групи X на суму

75 млрд дол. Знайти коефіцієнт відносної експортної спеціалізації країни за товарами групи X, зробіть висновки.

Задача 2. У країнах А і В визначені функції попиту і пропозиції на даний товар (Q_D – величина попиту; Q_S – величина пропозиції; p – ціна товару):

$$\begin{aligned} \text{Країна А} \\ Q_D &= 18 - p \\ Q_S &= p - 10 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Країна Б} \\ Q_D &= 40 - p \\ Q_S &= -20 + 2p \end{aligned}$$

Визначте:

- 1) рівноважні ціни та фізичні обсяги в умовах самозабезпечення країн;
- 2) рівноважну світову ціну і відповідний фізичний обсяг міжнародного обміну.

Питання для самопідготовки

1. Коли сформувалось світове господарство та які основні періоди розвитку воно пройшло?
2. Що таке міжнародна економіка та які ознаки вона має? Що її єднає з світовим ринком і світовим господарством? Які є відмінності?
3. Якими об'єктивними чинниками зумовлюється розвиток міжнародного поділу праці?
4. Чому МПП є основою міжнародних відносин?
5. Що являє собою інтернаціоналізація виробництва? Яку роль інтернаціоналізація капіталу відіграє у функціонуванні сучасного світового господарства?
6. Назвіть основні сектори економічної діяльності. Розкрийте роль зовнішнього сектора в формуванні макроекономічних балансів.
7. На які групи поділяються країни в міжнародній економіці виходячи з ступеня зрілості в них ринкових відношень?
8. Які показники визначають рівень економічного розвитку країни?
9. Перерахуйте соціально-економічні критерії, за якими порівнюють моделі різних країн.
10. Розкрийте роль інфраструктури у розвитку міжнародного економічного співробітництва.

Інтернет-завдання

За даними Державної служби статистики України дослідіть зміну структури експортної спеціалізації України за 2001–2018 роки.

Тема 15 Міжнародна торгівля

Зміст теоретичної частини заняття

1. Світова торгівля та її основні показники.
2. Типи зовнішньоторговельної політики держав.
3. Національний механізм регулювання зовнішньоторговельних відносин.
4. Багатостороннє регулювання зовнішньої торгівлі.

Основні категорії

Демпінг і антидемпінгове регулювання, Експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт. Експортна квота. Зовнішньоторговельна квота. Зовнішньоторговельна політика держави. Зовнішньоторговельний оборот. Імпортна квота. Інкотермс. Квотування і ліцензування торгівлі. Мито та його види. Міжнародна торгівля послугами. Міжнародна торгівля товарами. Неторгові товари. Протекціонізм. Торгові товари. Сальдо торговельного балансу. Світова ціна. Структура торгівлі. Тарифні та нетарифні методи регулювання. Товарообмінна торгівля. Трансфертні ціни. Фритредерство (вільна торгівля).

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Величина експорту країни складає 4,5 % від цифри ВВП, імпорту – 5 млрд дол., ВВП – 100 млрд дол. Знайти й прокоментувати величини: сальдо торговельного балансу, зовнішньоторговельного обороту країни, експортної, імпортної та зовнішньоторговельної квоти країни. Чи є економіка даної країни відкритою?

Задача 2. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малої економіки представлені функціонально: $Q_D = 100 - 4p$, $Q_S = -80 + 5p$. Світова ціна становить 18 дол. Держава запроваджує імпортну квоту 10 од. Як зміняться обсяги імпорту? Як зміниться внутрішня ціна?

Задача 3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малої економіки представлені функціонально: $Q_D = 150 - 2p$, $Q_S = -130 + 5p$. Світова ціна становить 30 дол. Держава запроваджує імпортне мито 5 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Задача 4. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малої економіки представлені функціонально: $Q_D = 26 - 2p$, $Q_S = -14 + 3p$. Світова ціна становить 10 дол. Держава впроваджує експортне мито 1,5 дол. Як зміняться обсяги експорту? Яку суму можна залучити в державний бюджет?

Задача 5. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малої економіки представлені функціонально: $Q_D = 120 - 4p$, $Q_S = -80 + 6p$. Світова ціна становить 15 дол. Запроваджена внутрішня субсидія виробникам 1 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яку внутрішню субсидію національним виробникам треба запропонувати, щоб виключити імпорт? Яку суму треба вилучити з державного бюджету в обох випадках?

Питання для самопідготовки

1. Охарактеризуйте основні показники світової торгівлі.
2. При підрахунку торгового обороту розрізняють вартісний і фізичний обсяги зовнішньої торгівлі. У чому їх відмінність, який із підходів дозволяє визначити реальну динаміку зовнішньої торгівлі країн?
3. Що розуміється під товарною структурою світової торгівлі, на які основні групи ділиться експорт і імпорт різних країн?

4. Поясніть в якому інтервалі має бути встановлена ціна на світовому ринку, щоб торгівля між країнами була економічно взаємовигідною.

5. У чому полягає принципова відмінність торгових товарів від неторгових, які чинники впливають на процес формування ціни як однієї, так і іншої групи товарів?

6. Які основні тенденції з погляду зміни динаміки міжнародної торгівлі можна виокремити, аналізуючи розвиток міжнародної торгівлі протягом ХХІ сторіччя?

7. Які особливості характерні ринку послуг, які відрізняють його від ринку товарів?

8. Що спільного та яка різниця в діяльності СОТ, ЮНКТАД і МТП?

9. Які види мита можна визначити за певними критеріями класифікації?

10. Охарактеризуйте основні види товарообмінної торгівлі.

Інтернет-завдання

За даними Державної служби статистики України розрахуйте величини експортної квоти України за 2001–2018 роки.

Тема 16 Міжнародні інвестиції та міжнародний кредит

Зміст теоретичної частини заняття

1. Міжнародний рух капіталу та його форми.

2. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) та їх роль у структурі закордонного інвестування.

3. Міжнародні кредитні відносини. Міжнародний кредит та його роль в міжнародній економіці.

4. Форми міжнародного кредиту.

5. Міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації.

Основні категорії

Асоційована компанія. Багатонаціональна корпорація (БНК). Дочірня компанія. Зовнішній борг. Інвестиційна позиція. Інвестиційний клімат. Міжнародна інвестиційна діяльність. Міжнародний кредит. Офшорна зона. Правило Л. Вальраса. Прямі та портфельні інвестиції. Ринок капіталів. Розширене кредитування. Спеціальні економічні зони (СЕЗ). Спільне підприємства (СП). Стратегічні альянси. Суб'єкти міжнародної інвестиційної діяльності. Транснаціональна корпорація (ТНК). Фінансово-промислова група (ФПГ). Форми міжнародного кредиту.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Дані такі вхідні цифри (млрд дол):

– експорт – 50;

– імпорт – 40;

– активи, що придбані резидентами за кордоном – 30;

- активи, що придбані нерезидентами в країні – 5;
- проценти, що отримали резиденти за кордоном – 10;
- проценти, що отримали нерезиденти в країні – 12.

Використовуючи формулу Вальраса, для урівноваження лівої та правої частин рівності знайдіть почергово необхідну додаткову величину:

- чистого експорту;
- чистих активів;
- чистих процентів.

Задача 2. В економіку якої з країн, України або США, корисніше вкласти 1 млн дол. США, якщо відомі такі дані:

Поточний курс на початок договірного періоду:	1 (USD) : 26,0 (UAH)
Поточний курс на кінець договірного періоду:	1 (USD) : 27,0 (UAH)
Ставка відсотку в США:	5 %.
Ставка відсотку в Україні:	10 %?

Питання для самопідготовки

1. У чому полягають основні тенденції розвитку ринку міжнародних прямих інвестицій?
2. Дайте характеристику основних ознак ТНК та БНК, позитивних і негативних тенденцій їх розвитку за сучасних умов.
3. Назвіть фактори, які сприяють розвитку СП.
4. Яка мета ставиться при створенні СЕЗ у розвинутих країнах і країнах, що розвиваються?
5. Які основні форми міжнародного кредиту?
6. У чому полягає особливості міжнародного кредитування, пов'язаного з фінансуванням зовнішньоторговельних операцій країни?
7. Яка роль міжнародних валютно-кредитних і фінансових організацій у процесах міжнародного кредитування?
8. Що таке зовнішній борг? Якими кількісними та якісними показниками можна оцінити ступінь небезпеки зовнішнього боргу для економіки країни?
9. Що являє собою криза зовнішньої заборгованості на рівні національних економік?
10. Які існують механізми реструктуризації зовнішніх боргів країн?

Інтернет-завдання

За даними Державної служби статистики України проаналізуйте динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну за 2001–2018 роки.

Тема 17 Міжнародна трудова міграція

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність, основні причини та сучасні особливості міжнародної трудової міграції.

2. Основні види міграції, міжнародні центри тяжіння робочої сили.
3. Соціально-економічні наслідки трудової міграції.
4. Державне і наддержавне регулювання міжнародної міграції робочої сили.
5. Україна в сучасних міжнародних міграційних процесах.

Основні категорії

«Відплив умів». Еміграція. Імміграція. Інтелектуальна міграція. Міграційна політика. Міграційне сальдо. Міжнародна міграція робочої сили. Міжнародний ринок праці. Освітня міграція. Регулювання міграції. Реєміграція. Міжнародна організація з питань міграції (МОМ). Міжнародна організація праці (МОП).

Практична частина заняття

Теми рефератів

1. Особливості формування світового та регіональних ринків праці.
2. «Відплив умів» у сучасних міграційних процесах.
3. Міжнародна організація праці: її завдання та напрями діяльності.
4. Вплив глобалізації на міжнародну міграцію робочої сили.
5. Ефективна державна міграційна політика – передумова повноцінної інтеграції України у світовий ринок праці.

Питання для самопідготовки

1. У чому полягає сутність міжнародної трудової міграції та які її визначальні риси?
2. Які економічні та неекономічні причини міжнародної міграції?
3. У чому полягають економічні наслідки міграції для світової економіки в цілому?
4. Назвіть позитивні та негативні наслідки міграції робочої сили для експортерів та імпортерів робочої сили.
5. Які вартісні показники міграції робочої сили відбиваються у платіжному балансі країни?
6. Назвіть рівні регулювання міжнародних міграційних процесів.
7. Які основні важелі державного і наддержавного регулювання міжнародної трудової міграції?
8. Назвіть основні фактори посилення міграційних процесів в Україні.
9. Які причини та наслідки зовнішніх міграційних процесів для України?
10. Яку роль грає сучасна інтелектуальна міграція?

Інтернет-завдання

За даними мережі Інтернет визначте і проілюструйте місце України в світовій системі освітньої міграції.

Тема 18 Світова валютна система. Міжнародні розрахунки і платіжний баланс

Зміст теоретичної частини заняття

1. Еволюція світової валютної системи.
2. Валютний ринок: структура, функції, учасники та основні види валютних.
3. Операцій на світовому валютному ринку.
4. Типи й види міжнародних розрахунків.
5. Форми міжнародних розрахунків та їх порівняльна характеристика.
6. Платіжний баланс, його структура та методика складання.

Основні категорії

Авансовий платіж. Акредитив. Валюта. Валютний курс. Валютне котирування. Валютне регулювання. Валютний ринок. Валютні інтервенції. Валютні операції. Європейська валютна система. Інкасо. Міжнародна валютно-фінансова система. Міжнародні баланси (платіжний, розрахунковий, торговельний, прогнозний, міжнародної заборгованості). Міжнародні розрахунки. Паризька, Генуезька, Бреттон-Вудська та Ямайська валютні системи. Рахунки «ЛОРО» і «НОСТРО». Режими валютного курсу. Розрахунки за відкритим рахунком. Чекові розрахунки.

Практична частина заняття

Задачі

Задача 1. Розрахуйте і прокоментуйте величину реального валютного курсу гривні та євро (пряме котирування), якщо номінальний курс $e_n = 1 : 29$; зростання цін в Україні склало 9 %, а в країнах ЄС 4 %.

Задача 2. За допомогою даних таблиці 18.1 розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс валюти D до валют A, B, і C за прямим котируванням. Як змінилися курси валюти D до кожної з трьох іноземних валют?

Таблиця 18.1 – Дані для розрахунків

Рік	A		B		C	
	A:D	Частка, %	B:D	Частка, %	C:D	Частка, %
2017	1:7	70	1:11	25	1:0,2	5
2018	1:8	70	1:10	25	1:0,3	5

Задача 3. Визначити сальдо статті «Помилки та упуцнення» для рівноважного платіжного балансу, якщо сальдо балансу товарів та послуг = 7 000 млн дол., чисті зовнішні первинні доходи = -4 510 млн дол., чисті поточні трансферти = 5 000 млн дол., сальдо рахунку операцій з капіталом = -6 800 млн дол., сальдо фінансового рахунку = 400 млн дол.

Питання для самопідготовки

1. Що таке міжнародна валютно-фінансова система та які у неї ключові елементи?
2. Які чинники впливають на валютний курс?
3. Які існують види валютної політики?
4. У чому полягають передумови глобалізації фінансових ринків?
5. Назвіть основні форми міжнародних розрахунків та охарактеризуйте їх особливості.
6. Які фактори впливають на ефективність міжнародних розрахунків?
7. Які існують типи і види міжнародних розрахунків?
8. Що являє собою платіжний баланс? Охарактеризуйте його структуру.
9. Назвіть основні джерела інформації про стан платіжного балансу.
10. Які фактори справляють негативний вплив на стан платіжного балансу України.

Інтернет-завдання

За даними мережі Інтернет проілюструйте динаміку сальдо платіжного балансу України за 2001–2018 роки.

Тема 19 Міжнародна економічна інтеграція

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність, передумови, цілі та форми розвитку міжнародної економічної інтеграції.
2. Основні ознаки, рівні та форми міжнародної економічної інтеграції.
3. Економічні наслідки інтеграції країн.
4. Характер та динаміка інтеграційних процесів в Європі.
5. Порівняльна характеристика інтеграційних процесів в Америці, Азії та Африці.
6. Перспективи Європейської інтеграції України.

Основні категорії

Міжнародна економічна інтеграція. Зона преференційної торгівлі. Зона вільної торгівлі. Митний союз. Спільний ринок товарів, капіталів і робочої сили. Економічний союз. Політичний союз. Інтеграційне об'єднання. Статичний та динамічний ефекти інтеграції. Ефекти створення та відхилення торгівлі. Європейський Союз (ЄС). Азійсько-тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС). Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН). Латиноамериканський спільний ринок (МЕРКОСУР).

Практична частина заняття

Теми рефератів

1. Стратегії розвитку національних економік за поглибленням міжнародних процесів.

2. Динаміка і фактори розвитку міжнародних інтеграційних союзів.
3. Дезінтеграційні процеси у сучасному світі: причини та наслідки.
4. Особливості регіональної політики Європейського Союзу.
5. Передумови інтеграції України у світове господарство.
6. Пріоритетні напрями галузевої орієнтації економіки України в контексті європейської інтеграції.

Питання для самопідготовки

1. У чому полягають сутність, передумови та цілі міжнародної економічної інтеграції.
2. Дайте порівняльну характеристику основних форм міжнародної економічної інтеграції.
3. Що таке ефект утворення та відхилення торгівлі?
4. Порівняйте статичні та динамічні ефекти міжнародної інтеграції.
5. Які основні етапи пройшов Європейський Союз у своєму розвитку?
6. Асоційоване членство в ЄС: особливості та перспективи.
7. У чому полягає специфіка міжнародної інтеграції України?
8. Які сучасні інтеграційні пріоритети має Україна?
9. Членом яких економічних угруповань є Україна?
10. Досягнення та суперечності Асоціації України та ЄС.

Інтернет-завдання

За даними мережі Інтернет проаналізуйте і проілюструйте динаміку зовнішньої торгівлі України з ЄС за 2001–2018 роки.

Тема 20 Глобалізація і міжнародна економічна політика України

Зміст теоретичної частини заняття

1. Становлення та сутність глобальної економіки.
2. Рушійні сили, чинники та головні суб'єкти економічної глобалізації.
3. Сучасні особливості глобалізації світової економіки. Індекс глобалізації.
4. Інтеграційні процеси в Україні: історичний аспект і сучасні особливості.
5. Європейська інтеграція й економічна безпека України.

Основні категорії

Бігравітаційна модель інтеграції. Глобалізація. Глобальна економіка. Глобальні проблеми людства. Індекс глобалізації. Індекс економічної свободи. Індекс конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність економіки. Модернізація економіки. Неоіндустріалізація. Сукупний ресурсний потенціал. Фінансова глобалізація. Форми економічної глобалізації. Четверта промислова революція.

Практична частина заняття

Теми рефератів

1. Глобальні проблеми як об'єкт міжнародного співробітництва.
2. Фактори глобалізації світових фінансових ринків.
3. Проблеми забезпечення сталого розвитку.
4. Проблема розвитку людського потенціалу.
5. Місце України у вирішенні глобальних проблем людства.
6. Глобалізація світового господарства та національна економічна безпека України.
7. Пріоритети та основні напрями здійснення зовнішньоекономічної політики України на сучасному етапі.
8. Європейський вибір України та його наукове забезпечення.
9. Перспективи інтеграції України у світову економічну систему промислового сектора.
10. Перспективи та особливості інтеграції України в міжнародну економіку аграрного сектора.

Питання для самопідготовки

1. У чому полягає різниця між глобалізацією та інтернаціоналізацією світової економіки?
2. Назвіть головні концепції глобалізації та відмінності між ними.
3. Які міжнародні фінансові організації є провідними суб'єктами глобалізації?
4. У чому проявляється наявність тісного взаємозв'язку між глобалізацією та збільшенням кількості та посиленням ролі міжнародних корпорацій?
5. Чим визначається роль глобальних міст як центрів, що керують і контролюють глобальну економіку?
6. Що є типовими ознаками нової моделі глобалізації?
7. Які уроки несе глобалізація для перехідних економічних систем та країн, що розвиваються? Чи важливо їх враховувати Україні?
8. Проаналізуйте природні, історичні, техніко-економічні, соціально- та організаційно-економічні основи участі України в міжнародному поділі праці.
9. Чому Україна відстає у налагодженні світогосподарських зв'язків?
10. Які форми та методи зовнішньоекономічного регулювання застосовується Україною в сучасних умовах?

Інтернет-завдання

За даними мережі Інтернет узагальніть місця України в 10 міжнародних рейтингах.

2 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ТА ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання є складником навчального процесу й активною формою самостійної роботи студентів. Мета контрольної роботи – поглибити та розширити спектр знань студентів за допомогою визначення теоретичних засад і розв’язання задач.

Завданнями контрольної роботи є таке:

- опанування теоретичними основами мікроекономіки, макроекономіки та міжнародної економіки;
- набуття навичок систематизації та аналізу інформації;
- вміння розв’язувати задачі за темами курсу.

Студент виконує контрольну роботу з курсу за одним із запропонованих варіантів, який обирає за номером у списку групи. Кожне завдання має містити теоретичні засади, основні визначення й формули, за допомогою яких можна далі розв’язати задачі. Обов’язковими є докладні розрахунки, коментарі та висновки з отриманих результатів.

Контрольна робота повинна мати обсяг 12–15 сторінок (комп’ютерний набір – 14-й кегль, 1,5 інтервал, шрифт Times New Roman, відступ 1,25, усі береги 2 см). На титульній сторінці обов’язково зазначається назва навчальної дисципліни, номер варіанту контрольної роботи, прізвище та ініціали студента та шифр його навчальної групи. Контрольна робота починається з плану, а завершується списком літератури. Усі сторінки, окрім титульної, мають бути пронумеровані. Список використаної літератури має містити не менше 5 джерел.

Завдання за варіантами контрольних робіт

Варіант 1

1. Функція попиту $Q_D = 20 - p$, функція пропозиції $Q_S = 8 + 2p$, де Q_D – величина попиту; Q_S – величина пропозиції; p – ціна товару. Визначити точку рівноваги на ринку даного товару. Припустимо, що на даний товар введено потоварний податок, який сплачує виробник, у розмірі 1,5 грош. од. Визначити рівноважний обсяг продажу; ціну брутто й нетто; розміри податків, які сплачують продавець та покупець.

2. Рівноважний ВВП склав 520 млрд дол., а фактичний – 430 млрд дол. Гранична норма споживання дорівнює 0,65. Податкова ставка (коефіцієнт податків) становить 0,3. Визначити прості та складні мультиплікатори державних видатків, податків та збалансованого бюджету.

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 26 - 2p$, $Q_S = -14 + 3p$. Світова ціна становить 10 дол. За одинцю продукції держава впроваджує експортне мито 1,5 дол. Як зміняться обсяги експорту? Яку суму можна залучити в державний бюджет?

Варіант 2

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 28 - 4p$; $Q_S = 6p - 22$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно й аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено потоварну дотацію, яку отримує споживач у розмірі 3 грош. од. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму дотацій, частку виробника й споживача в ній

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній та відкритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 28 % і MPC = 0,9 маємо такі дані за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	350	600
Імпорт (Im)	15	25

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 120 - 4p$, $Q_S = -80 + 6p$. Світова ціна становить 15 дол. Запроваджено внутрішню субсидію виробникам 1 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яку внутрішню субсидію національним виробникам треба запропонувати, щоб виключити імпорт? Яку суму треба вилучити з державного бюджету в обох випадках?

Варіант 3

1. Заповніть таблицю та визначить, який обсяг виробництва вибере фірма в умовах чистої конкуренції, яка бажає максимізувати прибуток за ціною 5 грош. од. При якій ціні підприємство має закритися?

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC	TR	MR	PR
0	4									
1	8									
2	10									
3	14									
4	20									

2. Запропоновано такі дані (грош. од.): ВВП країни 10 000, споживчі видатки 6 500, державні витрати 1 500, чистий експорт 220, амортизаційні відрахування 150, імпорт країни 80. Визначити розміри ЧВП, валових і чистих інвестицій та експорту країни.

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 150 - 2p$, $Q_S = -130 + 5p$. Світова ціна складає 30 дол. Держава запроваджує імпортне мито 5 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Варіант 4

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 28 - 4p$; $Q_S = 6p - 22$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно і аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено потоварну дотацію, яку отримує виробник у розмірі 3 од. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму дотацій, частку виробника й споживача в ній.

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній та відкритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 18 % і $MPC = 0,7$ маємо такі дані за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	450	500
Імпорт (Im)	15	25

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 160 - p$, $Q_S = -30 + 4p$. Світова ціна складає 50 дол. Держава впроваджує експортне мито 10 дол. Як зміняться обсяги експорту? Яку суму можна залучити до державного бюджету?

Варіант 5

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 14 - 4p$; $Q_S = p + 6$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно та аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено адвалорну дотацію, який отримує споживач у розмірі 7 % від ціни. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму дотацій, частку виробника й споживача в ній.

2. За допомогою даних таблиці розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс гривні за прямим котируванням. Як змінилися курси гривні відносно до кожної з трьох іноземних валют?

Рік	США		ЄС		РФ	
	Долар / Гривня	Частка, %	Євро / Гривня	Частка, %	Рубль / Гривня	Частка, %
2017	1 : 24	70	1 : 31	25	1 : 0,4	5
2018	1 : 26	70	1 : 29	25	1 : 0,45	5

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 100 - 3p$, $Q_S = -60 + 5p$. Світова ціна складає 17 дол. Запроваджено внутрішню субсидію виробникам 2 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яку внутрішню субсидію національним виробникам треба запропонувати, щоб виключити імпорт? Яку суму треба вилучити з державного бюджету в обох випадках?

Варіант 6

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 14 - 4p$; $Q_S = p + 6$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно і аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено адвалорний податок, який сплачує споживач розміром 7 % від ціни. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній.

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній, відкритій та закритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 15 % і $MPC = 0,8$ маємо такі дані за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	270	310
Імпорт (Im)	25	29

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_D = 50 - 5p$, $Q_S = -13 + 2p$. Світова ціна становить 7 дол. Держава запроваджує імпортне мито 1,5 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Варіант 7

1. Функція пропозиції: $Q_S = 0,9p - 100$. Визначити й прокоментувати точкові та дуговий коефіцієнти еластичності пропозиції, якщо $P_1 = 1\ 000$ грош. од., а $P_2 = 500$ грош. од.

2. За допомогою даних таблиці розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс гривні за прямим котируванням. Як змінилися курси гривні відносно до кожної з трьох іноземних валют?

Рік	США		ЄС		РФ	
	Долар / Гривня	Частка, %	Євро / Гривня	Частка, %	Долар / Гривня	Частка, %
2015	1 : 27	60	1 : 31	35	1 : 0,4	5
2016	1 : 28	60	1 : 30	35	1 : 0,35	5

3. Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні України за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 15 доларів отримували 250 гривень, а прирости цін в Україні та США склали відповідно 6 % і 8 %.

Варіант 8

1. Визначити й прокоментувати коефіцієнти еластичності попиту (точкові та дуговий), якщо попит задано аналітично: $Q_{DA} = 200 - 2P_V$; $P_1 = 40$ грош. од.; $P_2 = 70$ грош. од.

2. За наведеними даними заповніть таблицю:

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS	M
0	20						
50	60						
100	100						
150	140						
200	180						

Складіть рівняння споживання та заощадження

3. Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні України за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 600 гривень отримували 30 доларів, а прирости цін в Україні та США склали відповідно 8 % і 9 %.

Варіант 9

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 14 - 4p$; $Q_S = p + 6$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно і аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено адвалорний податок, який отримує виробник у розмірі 7 % від ціни. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній, відкритій та закритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 5 % і $MPC = 0,6$ маємо наступні дані за 2015 і 2016 рр. (млрд грош. од.):

	2015	2016
ВВП (Y)	370	360
Імпорт (Im)	15	19

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_D = 50 - 5p$, $Q_S = -13 + 2p$. Світова ціна складає 7 дол. Держава запроваджує імпортне мито 1,6 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Варіант 10

1. Функція пропозиції: $Q_S = 0,8p - 100$. Визначити й прокоментувати точкові та дуговий коефіцієнти еластичності пропозиції, якщо $P_1 = 1$ 100 грош. од., а $P_2 = 600$ грош. од.

2. За допомогою даних таблиці розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс гривні за прямим котируванням. Як змінилися курси гривні відносно до кожної з трьох іноземних валют?

Рік	США		ЄС		РФ	
	Долар / Гривня	Частка, %	Євро / Гривня	Частка, %	Долар / Гривня	Частка, %
2017	1 : 25	60	1 : 30	35	1 : 0,4	5
2018	1 : 27	60	1 : 29	35	1 : 0,5	5

3. Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні України за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 15 доларів отримували 300 гривень, а прирости цін в Україні та США склали відповідно 9 % і 4 %.

Варіант 11

1. Функція попиту $Q_D = 20 - p$, функція пропозиції $Q_S = 8 + 2p$, де Q_D – величина попиту; Q_S – величина пропозиції; p – ціна товару. Визначити точку рівноваги на ринку даного товару. Припустимо, що на даний товар введено потоварний податок, який сплачує виробник, у розмірі 1,2 грош. од. Визначити рівноважний обсяг продажу; ціну брутто і нетто; розміри податків, які сплачують продавці і покупці.

2. Рівноважний ВВП склав 520 млрд дол., а фактичний – 430 млрд дол. Гранична норма споживання дорівнює 0,85. Податкова ставка (коефіцієнт податків) становить 0,2. Визначити прості та складні мультиплікатори державних видатків, податків та збалансованого бюджету.

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 26 - 2p$, $Q_S = -14 + 3p$. Світова ціна складає 10 дол. За одинцю продукції держава впроваджує експортне мито 1,3 дол. Як зміняться обсяги експорту? Яку суму можна залучити в державний бюджет?

Варіант 12

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 28 - 4p$; $Q_S = 6p - 22$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно і аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено потоварну дотацію, яку отримує споживач у розмірі 2 грош. од. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму дотацій, частку виробника й споживача в ній

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній та відкритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 18 % і $MPC = 0,8$ маємо такі дані за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	380	390
Імпорт (Im)	16	18

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 120 - 4p$, $Q_S = -80 + 6p$. Світова ціна складає 15 дол. Запроваджено внутрішню субсидію виробникам 1,1 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яку внутрішню субсидію національним виробникам треба запропонувати, щоб виключити імпорт? Яку суму треба вилучити з державного бюджету в обох випадках?

Варіант 13

1. Заповніть таблицю і визначить, який обсяг виробництва вибере фірма в умовах чистої конкуренції, яка бажає максимізувати прибуток за ціною 6 грош. од. При якій ціні підприємство має закритися?

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC	TR	MR	PR
0	4									
1	8									
2	10									
3	14									
4	20									

2. Запропоновано такі дані (грош. од.): ВВП країни 12 000, споживчі видатки 6 300, державні витрати 1 600, чистий експорт 240, амортизаційні відрахування 160, імпорт країни 180. Визначити розміри ЧВП, валових і чистих інвестицій та експорту країни.

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 150 - 2p$, $Q_S = -130 + 5p$. Світова ціна складає 35 дол. Держава запроваджує імпортне мито 4 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Варіант 14

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 28 - 4p$; $Q_S = 6p - 22$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно й аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено потоварну дотацію, яку отримує виробник у розмірі 2,5 грош. од. Визначити рівноважну ціну; ціну бруто й нетто; загальну суму дотацій, частку виробника й споживача в ній.

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній та відкритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 16 % і $MPC = 0,6$ маємо такі дані за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	350	370
Імпорт (Im)	14	15

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 160 - p$, $Q_S = -30 + 4p$. Світова ціна складає 50 дол. Держава впроваджує експортне мито 11 дол. Як зміняться обсяги експорту? Яку суму можна залучити до державного бюджету?

Варіант 15

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 14 - 4p$; $Q_S = p + 6$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно і аналітично рівноважну ціну і рівноважний обсяг. Уведено адвалорну дотацію, який отримує споживач у розмірі 8 % від ціни. Визначити рівноважну ціну; ціну бруто й нетто; загальну суму дотацій, частку виробника.

2. За допомогою даних таблиці розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс гривні за прямим котируванням. Як змінилися курси гривні відносно до кожної з трьох іноземних валют?

Рік	США		ЄС		РФ	
	Долар / Гривня	Частка, %	Євро / Гривня	Частка, %	Рубль / Гривня	Частка, %
2017	1 : 26	65	1 : 30	30	1 : 0,42	5
2018	1 : 27	65	1 : 29	30	1 : 0,45	5

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 100 - 3p$, $Q_S = -60 + 5p$. Світова ціна складає 16 дол. Запроваджено внутрішню субсидію виробникам 2 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яку внутрішню субсидію національним виробникам треба запропонувати, щоб виключити імпорт? Яку суму треба вилучити з державного бюджету в обох випадках?

Варіант 16

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 14 - 4p$; $Q_S = p + 6$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Уведено адвалорний податок, який сплачує споживач розміром 8 % від ціни. Визначити рівноважну ціну; ціну бруто й нетто; загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній, відкритій та закритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 17 % і $MPC = 0,7$ маємо такі дані за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	290	300
Імпорт (Im)	21	24

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_D = 50 - 5p$, $Q_S = -13 + 2p$. Світова ціна становить 8 дол. Держава запроваджує імпортне мито 0,5 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Варіант 17

1. Функція пропозиції: $Q_S = 0,9p - 100$. Визначити й прокоментувати точкові та дуговий коефіцієнти еластичності пропозиції, якщо $P_1 = 1\ 200$ грош. од., а $P_2 = 800$ грош. од.

2. За допомогою даних таблиці розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс гривні за прямим котируванням. Як змінилися курси гривні відносно до кожної з трьох іноземних валют?

Рік	США		ЄС		РФ	
	Долар / Гривня	Частка, %	Євро / Гривня	Частка, %	Долар / Гривня	Частка, %
2015	1 : 20	70	1 : 32	25	1 : 0,35	5
2016	1 : 26	70	1 : 31	25	1 : 0,37	5

3. Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні України за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 15 доларів отримували 300 гривень, а прирости цін в Україні та США склали відповідно 9 % і 7 %.

Варіант 18

1. Визначити й прокоментувати коефіцієнти еластичності попиту (точкові та дуговий), якщо попит задано аналітично: $Q_{DA} = 200 - 2P_B$; $P_1 = 60$ грош. од.; $P_2 = 80$ грош. од.

2. По наведеним даним заповніть таблицю:

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS	M
0	20						
50	60						
100	100						
150	140						
200	180						

Складіть рівняння споживання і заощадження

3. Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні України за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 600 гривень отримували 20 доларів, а прирости цін в Україні та США склали відповідно 10 % і 6 %.

Варіант 19

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 14 - 4p$; $Q_S = p + 6$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити

графічно і аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено адвалорний податок, який отримує виробник у розмірі 10 % від ціни. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній.

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній, відкритій та закритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 5 % і $MPC = 0,6$ маємо такі дані за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	310	3315
Імпорт (Im)	11	13

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_D = 50 - 5p$, $Q_S = -13 + 2p$. Світова ціна становить 7,5 дол. Держава запроваджує імпорнтне мито 1,1 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Варіант 20

1. Функція пропозиції: $Q_S = 0,8p - 100$. Визначити й прокоментувати точкові та дуговий коефіцієнти еластичності пропозиції, якщо $P_1 = 1\,400$ грош. од., а $P_2 = 900$ грош. од.

2. За допомогою даних таблиці розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс гривні за прямим котируванням. Як змінилися курси гривні відносно до кожної з трьох іноземних валют?

Рік	США		ЄС		РФ	
	Долар / Гривня	Частка, %	Євро / Гривня	Частка, %	Долар / Гривня	Частка, %
2017	1 : 26	65	1 : 31	30	1 : 0,4	5
2018	1 : 27	65	1 : 30	30	1 : 0,39	5

3. Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні України за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 10 доларів отримували 260 гривень, а прирости цін в Україні та США склали відповідно 8 % і 5 %.

Варіант 21

1. Функція попиту $Q_D = 20 - p$, функція пропозиції $Q_S = 8 + 2p$, де Q_D величина попиту; Q_S – величина пропозиції; p – ціна товару. Визначити точку рівноваги на ринку даного товару. Припустимо, що на даний товар введено потоварний податок, який сплачує виробник, розміром 1,1 грош. од. Визначити рівноважний обсяг продажу; ціну брутто і нетто; розміри податків, які сплачують продавці й покупці.

2. Рівноважний ВВП склав 410 млрд дол., а фактичний – 395 млрд дол. Гранична норма споживання дорівнює 0,67. Податкова ставка (коефіцієнт податків) становить 0,25. Визначити прості та складні мультиплікатори державних видатків, податків та збалансованого бюджету.

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малої економіки представлені функціонально: $Q_D = 26 - 2p$, $Q_S = -14 + 3p$. Світова ціна складає 10 дол. За одинцю продукції держава впроваджує експортне мито 1,3 дол. Як зміняться обсяги експорту? Яку суму можна залучити в державний бюджет?

Варіант 22

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 28 - 4p$; $Q_S = 6p - 22$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно й аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено потоварну дотацію, яку отримує споживач у розмірі 2.2 грош. од. Визначити рівноважну ціну; ціну бруто й нетто; загальну суму дотацій, частку виробника й споживача в ній

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній та відкритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 13 % і MPC = 0,75 маємо такі дані за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	220	230
Імпорт (Im)	11	22

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 120 - 4p$, $Q_S = -80 + 6p$. Світова ціна складає 15 дол. Запроваджено внутрішню субсидію виробникам 0,5 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яку внутрішню субсидію національним виробникам треба запропонувати, щоб виключити імпорт? Яку суму треба вилучити з державного бюджету в обох випадках?

Варіант 23

1. Заповніть таблицю та визначить, який обсяг виробництва вибере фірма в умовах чистої конкуренції, яка бажає максимізувати прибуток за ціною 5,5 грош. од. При якій ціні підприємство має закритися?

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC	TR	MR	PR
0	4									
1	8									
2	10									
3	14									
4	20									

2. Запропоновано такі дані (грош. од.): ВВП країни 11 600, споживчі видатки 6 700, державні витрати 1 600, чистий експорт 210, амортизаційні відрахування 120, імпорт країни 90. Визначити розміри ЧВП, валових і чистих інвестицій та експорту країни.

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 150 - 2p$, $Q_S = -130 + 5p$. Світова ціна складає 32 дол. Держава запроваджує імпортне мито 4 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Варіант 24

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 28 - 4p$; $Q_S = 6p - 22$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p - ціна товару. Визначити графічно і аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено потоварну дотацію, яку отримує виробник у розмірі 2,5 грош. од. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму дотацій, частку виробника й споживача в ній.

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній та відкритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 18 % і $MPC = 0,7$ маємо такі дані за 2017 і 2018 рр.(млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	460	490
Імпорт (Im)	12	14

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 160 - p$, $Q_S = -30 + 4p$. Світова ціна складає 50 дол. Держава впроваджує експортне мито 8 дол. Як зміняться обсяги експорту? Яку суму можна залучити до державного бюджету?

Варіант 25

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 14 - 4p$; $Q_S = p + 6$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно й аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено адвалорну дотацію, який отримує споживач у розмірі 4,5 % від ціни. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму дотацій, частку виробника й споживача в ній.

2. За допомогою даних таблиці розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс гривні за прямим котируванням. Як змінилися курси гривні відносно до кожної з трьох іноземних валют?

Рік	США		ЄС		РФ	
	Долар / Гривня	Частка, %	Євро / Гривня	Частка, %	Рубль / Гривня	Частка, %
2017	1 : 25	67	1 : 32	28	1 : 0,38	5
2018	1 : 27	67	1 : 30	28	1 : 0,39	5

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $Q_D = 100 - 3p$, $Q_S = -60 + 5p$. Світова ціна становить 16 дол. Запроваджено внутрішню субсидію виробникам 1,5 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яку внутрішню субсидію національним виробникам треба запропонувати, щоб виключити імпорт? Яку суму треба вилучити з державного бюджету в обох випадках?

Варіант 26

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 14 - 4p$; $Q_S = p + 6$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно і аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено адвалорний податок, який сплачує споживач розміром 6,5 % від ціни. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній.

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту (MPIm), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній, відкритій та закритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 12 % і $MPC = 0,7$ маємо такі дані за 2017 і 2018 рр. (млрд грош. од.):

	2017	2018
ВВП (Y)	230	2 600
Імпорт (Im)	17	19

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_D = 50 - 5p$, $Q_S = -13 + 2p$. Світова ціна становить 7 дол. Держава запроваджує імпортне мито 1,5 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Варіант 27

1. Функція пропозиції: $Q_S = 0,9p - 100$. Визначити й прокоментувати точкові та дуговий коефіцієнти еластичності пропозиції, якщо $P_1 = 950$ грош. од., а $P_2 = 750$ грош. од.

2. За допомогою даних таблиці розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс гривні за прямим котируванням. Як змінилися курси гривні відносно до кожної з трьох іноземних валют?

Рік	США		ЄС		РФ	
	Долар / Гривня	Частка, %	Євро / Гривня	Частка, %	Долар / Гривня	Частка, %
2017	1 : 25	65	1 : 33	30	1 : 0,37	5
2018	1 : 27	65	1 : 31	30	1 : 0,39	5

3. Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні України за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 12 доларів отримували 300 гривень, а прирости цін в Україні та США склали відповідно 7% і 6%.

Варіант 28

1. Визначити й прокоментувати коефіцієнти еластичності попиту (точкові та дуговий), якщо попит задано аналітично: $Q_{DA} = 200 - 2P_B$; $P_1 = 30$ грош. од.; $P_2 = 60$ грош. од.

2. За наведеними даними заповніть таблицю:

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS	M
0	20						
50	60						
100	100						
150	140						
200	180						

Складіть рівняння споживання та заощадження.

3. Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні України за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 600 гривень отримували 25 доларів, а прирости цін в Україні та США склали відповідно 11% і 7%.

Варіант 29

1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 14 - 4p$; $Q_S = p + 6$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити графічно і аналітично рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено адвалорний податок, який отримує виробник у розмірі 6% від ціни. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній.

2. Визначте і прокоментуйте величини граничної схильності до імпорту ($MPIm$), мультиплікатора автономних витрат у закритій приватній, відкритій та закритій змішаній економіці, якщо при середній податковій ставці 11% і $MPC = 0,8$ маємо такі дані за 2015 і 2016 рр. (млрд грош. од.):

	2015	2016
ВВП (Y)	330	340
Імпорт (Im)	11	11,5

3. Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_D = 50 - 5p$, $Q_S = -13 + 2p$. Світова ціна становить 7,5 дол. Держава запроваджує імпорнтне мито 1,2 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Варіант 30

1. Функція пропозиції: $Q_S = 0,8p - 100$. Визначити й прокоментувати точкові та дуговий коефіцієнти еластичності пропозиції, якщо $P_1 = 800$ грош. од., а $P_2 = 720$ грош. од.

2. За допомогою даних таблиці розрахуйте і прокоментуйте реальний ефективний курс гривні за прямим котируванням. Як змінилися курси гривні відносно до кожної з трьох іноземних валют?

Рік	США		ЄС		РФ	
	Долар / Гривня	Частка, %	Євро / Гривня	Частка, %	Долар / Гривня	Частка, %
2017	1 : 26	70	1 : 30	25	1 : 0,38	5
2018	1 : 28	70	1 : 31	25	1 : 0,39	5

3. Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні України за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 13 доларів отримували 310 гривень, а прирости цін в Україні та США склали відповідно 8 % і 3 %.

3 ПОРЯДОК, МЕТОДИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Педагогічний контроль є обов'язковим елементом навчання як складника процесів освіти, пізнання. Контроль – це система перевірки й оцінювання результатів навчання, тобто контроль знань, умінь і навичок студентів з наслідку вивчення модуля «Державне регулювання суб'єктів малого бізнесу». Практика і чисельні наукові дослідження підтверджують стимулюючу роль різноманітних видів контролю в мотиваційній поведінці студентів.

Рейтингова система спрямована на підвищення виховної ролі навчальної дисципліни, стимулює самостійну роботу студентів, спонукає їх до ініціативи. Одним із елементів рейтингової системи є тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів, який дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати успішність студентів.

Для визначення рівня знань, умінь і навичок студентів під час вивчення модуля «Державне регулювання суб'єктів малого бізнесу» використовуються наступні форми та методи контролю:

– поточний контроль за результатами вивчення кожного змістового модуля передбачає виявлення рівня засвоєння студентом лекційного матеріалу

й уміння використовувати його для вирішення практичної ситуації, наводиться у вигляді письмової роботи, яка передбачає тестування та розв'язання задач;

– оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях, передбачає оцінку систематичності й активності роботи студента під час обговорення питань тієї чи іншої теми, активність при виконанні індивідуальних завдань (Контрольна робота);

– підсумковий контроль. За умовами кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускаються студенти, які набрали в сумі за змістовими модулями більше ніж 30 % балів від загальної їхньої кількості в цілому за модулем, або більше 50 % балів поточного контролю за усіма змістовими модулями. Підсумковий контроль здійснюється за білетами диференційованого заліку у письмовій формі.

Отримані під час вимірювання різними методами оцінки, бали, відсотки складають врешті комплексну оцінку. Комплексна оцінка враховує також і систему заохочувальних і штрафних балів, які отримав студент протягом триместру. Заохочувальні бали нараховуються за участь в олімпіадах різних рівнів, конкурсах студентських робіт, за доповіді на наукових конференціях, за активність студентів на заняттях та ін. Штрафні бали нараховуються за несвоєчасне виконання різних типів завдань (Контрольна робота тощо), за пропуски аудиторних занять та невідповідність до них. Заохочувальні та штрафні бали, без сумніву вносять елемент «суб'єктивності» в оцінку знань, тому вони не мають перевищувати 5 % від теоретично можливого рейтингу за модулем (дисципліни). У процесі визначення підсумкової оцінки недоліки одного методу вимірювання нівелюються позитивними якостями іншого, і суб'єктивна у принципі, оцінка наближається до об'єктивних критеріїв.

Результати тестування, виконання тематичних робіт, розв'язання задач, заохочувальні та штрафні бали перераховуються відповідно до системи оцінювання, які подані в таблиці.

Таблиця – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90–100	відмінно	A
82–89	добре	B
74–81		C
64–73	задовільно	D
60–63		E
36–59	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
0–35	З обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В. Д. Макроекономіка : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик. – Київ : Знання, 2004. – 851 с.
2. Економічна теорія : навч. посібник / В. П. Решетило, Г. В. Стадник, Н. В. Можайкіна та ін. ; за заг. ред. В. П. Решетило ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2014. – 290 с.
3. Економічна теорія. Політекономія : підручник [Електронний ресурс]/ за ред. В. Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 9-те вид., перероблене і доповнене. – Київ : Знання, 2014. – 710 с. – Режим доступу : http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylyevych_ekonomichna_2014.pdf.
4. Киреев А. Международная экономика / А. Киреев. – М. : Международные отношения, 2001. – 952 с.
5. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка : в питаннях та відповідях : навч. посібник / Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, К. І. Ржепішевський. – Київ : Центр навчальної літератури, 2014. – 676 с.
6. Косік А. Ф. Мікроекономіка : навч. посібник / А. Ф. Косік, Г. Е. Гронтковська. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 438 с.
7. Макконнелл К. Р. Экономикс: пер. с англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – М. : Инфра-М, 2013. – 826 с.
8. Макроекономіка : навч. посібник / за заг. ред. В. П. Решетило; – Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – [2-е вид., доповнене]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 224 с.
9. Міжнародна економіка : підручник / А. П. Румянцев, Г. Н. Климко, В. В. Рокоча та ін. ; За ред. А. П. Румянцева. – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ : Знання, 2012. – 449 с.
10. Мікроекономіка : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, А. І. Ігнатюк, С. В. Слухай ; за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Київ : Знання, 2008. – 679 с.
11. Мікроекономіка. Тренінг-курс : навч. посібник / [В. П. Решетило, А. Є. Ачкасов, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 265 с.
12. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, О. І. Рогач та ін. – Київ : Либідь, 2017. – 640 с.
13. Савченко А. Г. Макроекономіка : підручник / А. Г. Савченко. – 2-ге вид., без змін. – Київ : КНЕУ, 2007. – 448 с.
14. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Історія / А. С. Філіпенко. – Київ : Либідь, 2006.
15. Цифровий репозиторій ХНУМГ імені О. М. Бекетова [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.eprints.kname.edu.ua>
16. Офіційний сайт Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>

17. Офіційний портал Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>
18. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>
19. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
20. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
21. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org.ua>

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації

до організації самостійної роботи,
проведення практичних занять і
виконання письмових робіт
із навчальної дисципліни

**«МІКРОЕКОНОМІКА, МАКРОЕКОНОМІКА ТА
МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**

*(для магістрів денної та заочної форм навчання
спеціальності 073 – Менеджмент)*

Укладачі : **РЕШЕТИЛО** Валентина Петрівна,
ОСТРОВСЬКИЙ Ігор Анатолійович,
НАУМОВ Максим Сергійович

Відповідальний за випуск *Ю. В. Федотова*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2016, поз. 303М

Підп. до друку 13.11.2019. Формат 60 × 84/16.
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 3,3.
Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.